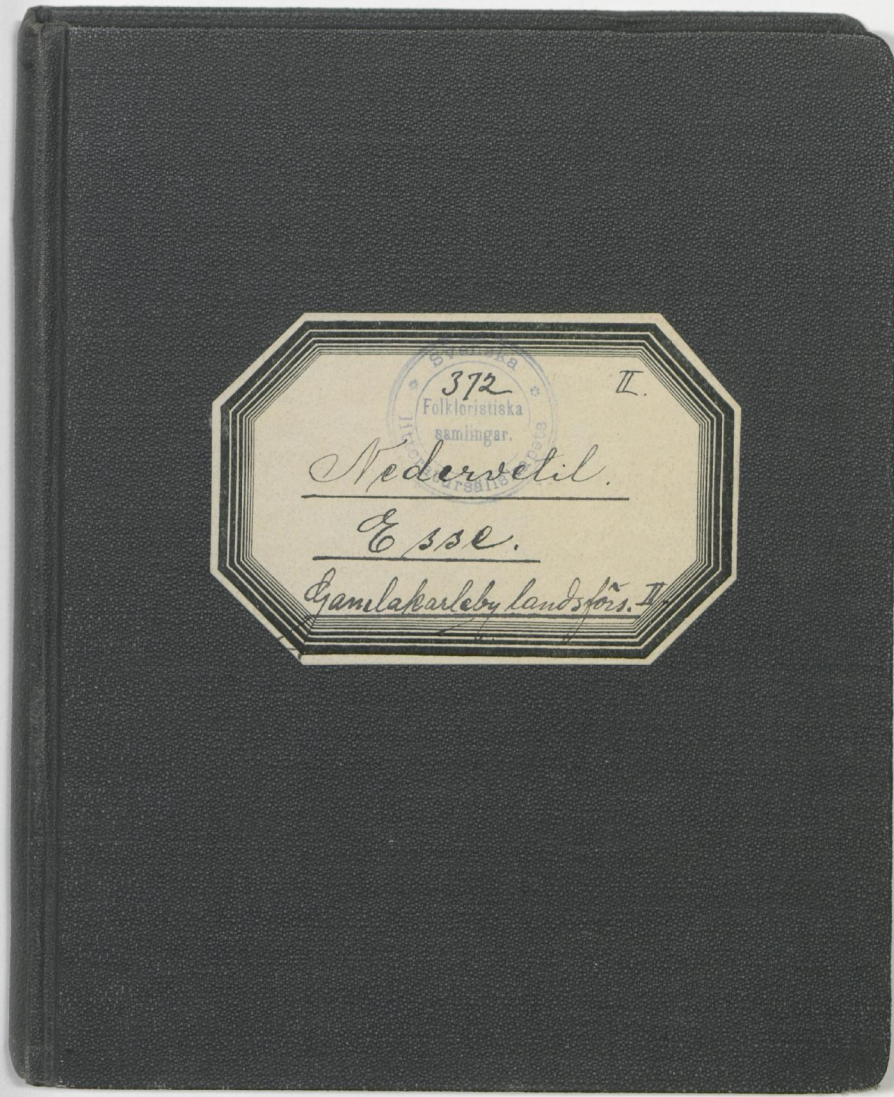

№ 296

Nedervetil. I. (Sid. 4-39.)

Esse. I. (Sid. 40-75.)

Gamlakarleby landsförsamling. II.

(Forts. från häft. I. Sid. 77-98.)

Anteckningar gjorda som-
maren 1925 av

Vivi Peters.

ny. = kop. för FKA:s folkminnesregister.

Innehållsförteckning:

Nedervetil.

Bakning s. 38.

Väpabröd.
Fannbröd.

Bröllop s. 4-25.

Bänbröllop s. 19.

Grynstampning s. 26.

Handarbete s. 27.

Jul s. 31.

Kämsor s. 30.

Mölkhusställning s. 26.

Slakt sid. 28-30

Sädd sid. 27.

Ugnstappor m.m. s. 36.

Vardagsmat s. 31, 35, 37, 39.

Pärannjölsgroite. s. 31

Vällingar. s. 35

Napusoppa. s. 37

Gele. s. 37

Klimpanjöltsje s. 39

Vardagsmat.

Skalade päran och kött s. 39.

Mjolk med ost. s. 39.

"Steitje" s. 30.

Skrock och vidakäpeln. sid. 32-36. "

Esse.

Bakning s. 43.

Kanelbröd.

Barn s. 49.

Begravning s. 45-48.

Bröllop s. 52-63, 75-76. (2)

Bröllopslyckönskan s. 50-51.

Bänkonamat s. 41-42.

Fettisdag s. 49.

Fälsätt s. 73.

Froll s. 74.

Vardagsmat s. 65-72.

Hortelsoppa s. 65.

Köttsoffa s. 65.

Potatisgröt s. 66.

(forto.)

Vardagsmat.

- Surrmjölk s. 66.
 Brökötje " s. 67.
 " Steilje " s. 68.
 " Fjärnabländvålje " s. 69.
 " Pamirkahe " s. 70.
 " Klimpanmjölje " s. 71.
 " Strittun " s. 72.

Gamlakarleby landf. II.

- Löst. s. 77.
 Namnsdagsgratulation s. 72-78.
 " Oppsätter " s. 77.
 Pöck s. 82.
 Tälko s. 78-79.
 Tidräkning s. 80.
 Tröskanputndjile " s. 81.
 Skrock och vidkepelse s. 83-91.

Förteckning över Sagsmän.

- Backlund, Sofia, Esse, Hattare, vardinna, f. 1863.
 Backman, Adele, G: by, Sika, lär., bondsdotter, f. 1892.
 Backman, Nivi, G: by, Sika, bondsdotter f. 1895.
 Björkgren, Anton, bonde, G: by, Kaustar, f. 1857.
 Björkgren, Tilda, G: by, Kaustar, f. d. vardinna, f. 1861.
 Björndal, Anna Brita, G: by, Sika, kalschok, f. 1855.
 Björndal, Gustaf, född i Nederwetil 1855, nu G: by, Sika.
 Björkqvist, Brita, Nederwetil, Täst, f. d. vänd. f. 1848.
 Dahlgvist, Lydia, G: by, Sika, vardinna, f. 1864.
 Dahlgvist, Viktor, G: by, Sika, bonde, f. 1865.
 Fintell, Brita, G: by, Kaustar, köck, omkr. 60 år.
 Finnäs, John, Esse, Överesse, Knöus, lär. f. 1860.
 Finnäs, Maja Greta, Överesse, fru, bondsdotter f. 1859.
 Flor, Sofia, G: by, Kaustar, köck, f. 1851.
 Hellsten, Alarik, G: by, bondson, affärsman f. 1887.
 Hindrell, Anna Brita, Överesse, köck, f. 1854.
 Häggkvist, Anna Lovisa, Esse, Nederlappfors, f. 1867.
 Häggkvist, Anna, Esse, Humla, vänd., omkr. 60 år.
 Häggkvist, Leander, Esse, Nederlappfors, bonde f. 1865.
 Jakobsson, Anna Sofia, G: by, Sika, f. d. vänd. f. 1835.
 (forts.)

Kottha, Hanna, G:by, Övre Koppar, kok, f. 1864.

Nygren, E. Nedervetil, bondson, f. 1899.

Nyhlund, Georg, Nykarleby, lärare, f. 1898.

Nygård, Anders, Ess, Lappfors, f. 1863.

Olén, Matts, G:by, Kaustar, lärare, omkr. 45 år

Portin, Sofia, Ess, Överess, brudkläderska, f. omkr. 1870.

Remell, Herman, G:by, Wältoar, lärare.

Strandén, Selma, Nedervetil, kok, omkr. 1870.

Swens, Verner, G:by, Sika, lärare.

Sundqvist, Maria, G:by, Sika, värdisma f. 1870.

Tylin, Maja, Kirilae, kok, f. 1853.

Tast, Elisabeth, Nedervetil, Tast, f. omkr. 1860.

Wick, Sofia, G:by, Kirilae, hjälpkok f. 1841.

Wärn, Herman, Ess, Värna, f. 1879.

Nedervetil, uppl. eft. G. N. och E. N.

Bjöllop.
1924.

149.

Bjöllopet hölls i brudgummens hem, en bondgård i Nedervetil.

När gästerna omkring 900 till antalet (1200 voro bjudna) kommo till bjöllopsgården, som var flaggpydd, spelade hornmusik. Gästerna samlade sig på gården, där en för högtidstillfället byggd danslavs stod, omgiven av bänkar, stolar och bord. Först undfågnades gästerna med kaffe, skivor av hembakade vetebrödelängder och smia skorpar. Därefter bjöd man på jästbröds smörgås och sika (salt) samt hembraggt öl. Brödet var skuret i fjärdedelar på stora brödkorgar och buckor, smöret och siken på tallrikar mellan brödkorgarna. Kni- var och gafflar jämte tallrikar voro uppradade på ena ändan av varje bord. Tillvin-

14.

Bröllop.

gare och stop stod fyllda av öl och
pantonupring varje stop fanns glas.

Under tiden gästerna samlades, kläddes
bruden i en sluga ett stycke från bröllops-
gården. Brudgummen stod däremot
färdigt färdig med brudgumsblomma
i bröstet och tog emot gästerna. Bruden
voro hade tidigare bestämt paret bland
"vigniskläshaldara". När bruden skulle
avhämtas till vigniskläshaldaren, uppropades
vigniskläshaldaren. En gosse och en
"flicka bildade ett par, och på detta
bröllop voro "vigniskläshaldare" 125 par
alltså 250 personer.

Brudgummen och vigniskläshaldaren
skulle gå efter bruden. De andra gäs-
terna väntade på bröllopsgården. När
prästen med fru anlände, hälsade brud-
gummen på dem och förde dem in i en
kammare i gården, där de fingo dricka

14.

105
6.
Bärlöps.

sitt välkomsthäp på tu man hand, emedan
prästen "sig så arger ut". När upptecknaren en
vecka efter bröllopet besökte socknen, berättades
det, att brudgummens far, som höll bröllopet,
en vecka fört räkat i gräl i prästgården,
då brudgummens far var för att be prästen
till vigseln. Prästen ville nämligen inte
viga brudparet på danslaven, men då
brudgummens far en gång ville det och då
han var en styv kar, så gav han inte
efter. Han "hade gått från prästgården
med orden", Prästen gör som han vill, men
om han inte kommer i tid till vigseln,
så far vi med bilen efter en annan
präst."

När brudgummen fört in prästheriska-
pet, satte han sig i bilen och åkte iväg,
efter bruden. "Pålthalders", som "vignishta-halders"
hvis kallades, ordnade sig och gingo
till fots efter bilen, som körde med sakta

109.

106
Bröllops.

fart. Likaså köides det sakta, när man återvände med bruden bredvid brudgummen i bilen, och "fjellhaldara" följde efter. När man i bröllopsgården fick sikte på brudföljet, började hornorkestern spela och spelade, tills brudparet hand i hand trädde upp på lavan och ställde sig framför de med granna dukar överklädda brudpallarna. "Fjellhaldara" ställde sig kring danslaven, gossarna bakom flickorna och bakom fönarna trädde sig den övriga bröllopsmenigheten. Så nära som möjligt för att se och höra. Musiken och bångarna placerade sig i ett hörn på lavan mitt emot brudparet.

Efter vigseln sjöng en kör med ackompanjering av hornorkestern "Gud se i nåd till dessa två." Sedan gratulerades brudparet i sedvanlig ordning. Alla tog paret i hand och uttalade sin välsignelse.

Bröllop.

29.

och lyckönskan. Först bräddde brudparets föräldrar fram, därefter alla äldre personer och sist lyckönskade "peltaldarna". Innan prästen gick ned från läven ställde han sig och skälla på det ogyldiga brudparet, föräldrarna och på alla som tillät vigseln på läven. Utsakneborna förundrade sig över den skamlösa prästen, och sockneborna skändes på hans vägnar, berättades det efteråt. Men husbonden i gården blev arg och gick till chauffören för bilen. "Kör in fort & bort, så vi får djärbäsfriid och glädje", sade han, därpå bilen körde fram, och prästen fick fara utan skäl, kaffe och mat. Ett allmänt ogillande av prästens beteende uttalades, och med saknad nämndes föregångaren, som med intresse deltog i allmogens liv i helg och söken.

Brudskålen dracks nu i lemonad,

Bröllopp.

14.

och vita pepparkakor med uddar bjöds till. Efter skålen dukades matborden ute på gården. Här hade man sju matbord^{allt} kring var och ett rymdes omkring 90 personer. Man måste likväl äta i två lag. Anspråkstövare, personer, barn, skaffare och kokor äto i andra laget. Vid varje bord tjänstgjorde tre manliga skaffare, mest gifta män. Skaffarna skulle duka borden, bära fram mat, fylla på och för övrigt passa upp under måltiden. De kvinnliga kokarna, här omkring 20 stycken, skulle koka maten och sköta om diskningen. — Borden stodo i parallella rader, så långt från varandra att två skaffare lätt kunde gå ~~fram~~ förändra i gängen emellan.

Brådet (jäsbröd) var uppstaplat på bordet på ungefär 2 meters avstånd

Bröllop.

149.

från varandra. Varje stapel innehöll tio bröd, och dessa voro skurna i tu. Gästerna fingo sedan skära brödet i mindre bitar, om de hade lust. Mellan varje brödstapel stod en smörgåsarbrik och en tallrik med salt sik. Första målet bestod av kokad färsk strömming med löksås samt ärtsoppa i vilken fanns pikligt och gott kät. Deserterna utgjordes av en vit pepparkaka.

Efter måltiden fjöng man sittande en brödspsalin med ackompanjering av hornorkesteren. Sedan spelade orkesteren en marsch och under tonerna av denna gick man med brudfatets kring borden. Brudens närmaste beuro nu upp brudskänkerna. De insamlade gåvorina i korgar eller på stora brickor. Efter "brudfate" kom en med "fattigfate".

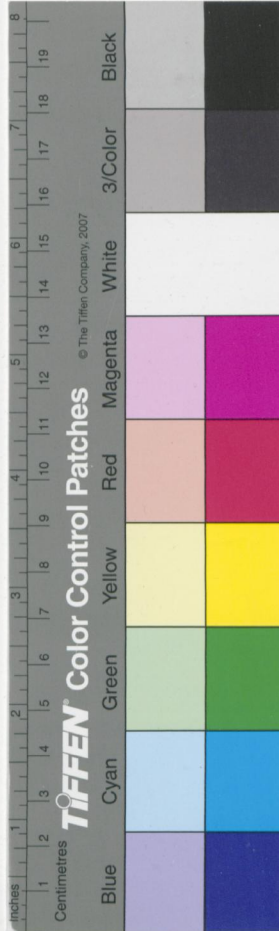

110 11.
Bröllop.

149.

och samlade småslantar till de fattiga i
socknen. "Fattigfale" kallades för "lasarettspil".
På en talrik insamlades pengarna till de
fattiga, som ^(här steg till) ett par hundra mark, ty för
"fattigfale" kunde man utan att bli utskän-
kt ge t. o. m. bara 25 penni. Brönder gavo
ändå 1 eller 2 mk. Bland brudokän-
kerna lades också pengar och för detta
bröllop fingo brudparet omkring 4000 mk
i rena pengar.

När alla kökar och skaffare ätit
dukades bordet av, placerades på sidan
och dansen började. Denna inleddes
med "Rösa", enligt sagomannen en
art av "fotpurri". "Rösa" tog en tid
av omkring 3 timmar, innan alla
turor voro genomgångna. De dansande
indelades parvis i två grupper. Brudparet
anförde den ena gruppen och brudens bror
med sin dam den andra, som dansade

Pröllop.

mg.

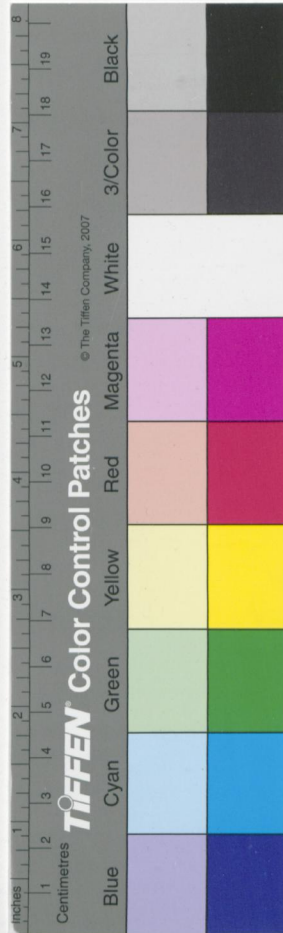
"någavis". "Röran" bestod enligt sagesmannen
av följande avdelningar:

- I. Palomås.
- II. Två hoppstaflar (hoppstaples)
- III. Vals (jänkevals), som följdes av länvals.
- IV. Paus under vilken kaffe kringbjöds.
- V. Figuretaften (figureraktin)
- VI. Två hoppstaflar samt slälvals
- VII. Marsch.

Under sista turen började redan
"försturaättarna" komma. Försturaätt "var
delkammare som brudsiare. Till klukan 12
på natten dansade man vanligt (valser,
polkor) Mellan danserna bjöds te med
vetebrödslängd och små skorpar.

Klukan 12 på natten bjöds andra
målet, vars huvudrätter bestod av
kamsstek och risgrönsgröt.

Under dansen skulle pojkarne
ackordera åt sig "nattsklack", d. v. s.

119.

komma överens med den flicka pojken ville
ha till sidskamrat på natten.

När måltiden var slutad, gingo
åtta till vila. Ungdomarna sovs alla i
en gård, där det bäddades syskonbädd
åt dem på golvet. Natten förflöt under
prat, skämt och glam. - I samma samman-
hang visste sagermännen berätta, att gos-
sarna och flickarna i Purno en sådan natt
ligga i armkrok sida vid sida, men i en
skall flickan ligga med sitt huvud på
gossens arm.

Kl. 9 på morgonen kommo två
skaffare med morgonkaffe. Den som
inte hade sovit med någon flicka fick
salt i kaffe, och man betades med
honom, att han skulle på "bylgon".
När alla igen voro samlade i bröllops-
gården bjödo skaffarna på smör, bröd
och sik, innan dansen började.

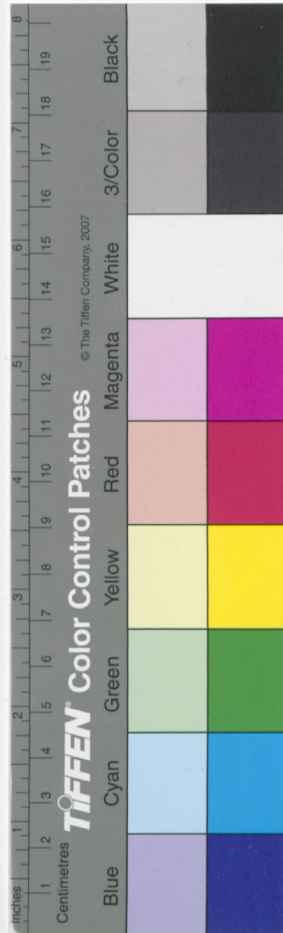

Bröllopp.

129.

Klockan 12 dukades måltiden, som nu bestod av ärtstuvning och kall risgrynsgröt från föregående dag med varm fruktsoppa till sovel. Vid paustvålden dansades potpourri, och under pausen bjöds kaffe utan dopp. För händelse, att de som inte haft "nattsklabbe" andra dagen blevo serverade kaffe på en satig ugnsdörr. -

Hela eftermiddagen dansades, och först kl. 8 spelades avslutningsmarschen, varefter en skål i lemonad dracks för brudparets välgång. När brudparet hurrade, betalade sig alla fria från bröllopet. Nu gav man pengarna i handen på bruden. Den vanliga lösen var 50 mark, men närastående ^{och} rika släktingar gävo mera. På detta bröllopp fick bruden omkring 12,000 mark. Efter betalningen bänkade man sig till

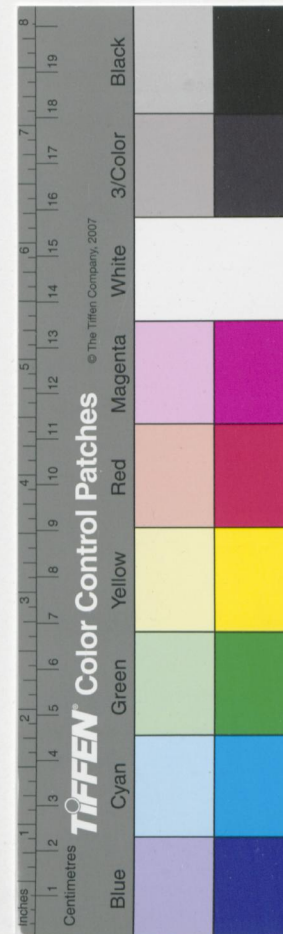
ny.

314

15.

Bröllop.

sista målet, som skulle ätas stax
innan avfärden från bröllopsgädden, så
att ingen kom hem med hungrig mage.
Sista målet bestod av uppvärmd
stuvning och ugnstekt gröt. Under
det hornorkesteren spelade en psalm,
kringbjöds på brichor bruna stora pep-
parkakor. Det var deserten. Förr bjöds
det alltid tortor och gammalt folk
tycker, att det är dåligt beställt med
de där pepparkakorna, som äro så
vanliga nu.

115 16.
Uppfösk. at. Sike, Gamlakarleby aft. G. B. född i Nakkimäl Bröllop.

149.

En husbonde, som var mycket snål, ville ej att gästerna på hans dotters bröllop skulle äta så mycket. Han lät därför laga åt dem riktigt salt mat till "tugg," och sedan fingo gästerna dricka av det bryggda ölet. Detta var enkom bryggt mycket sött och ojärt. På den salta maten drucko gästerna mycket av det goda och söta ölet. En natten började djäsbäsfölje dansa "porpurri kring uthusen." Alla hade fått diarré, och följande dag åt ingen mycket av den goda mat, som då bjöds. - Så brukade de snåla hilla på konster.

Nedervetil, Fant, uppt. aft. B. P. f. 1898.

116 17.
Bröllops.

24.

"Forsturätt" (budsare)

När bröllopsmiddagen är fört, har
vem som helst rätt att komma till
bröllopsgården för att se bruden. Den
na kommer ut på trappan, och då
skall hon hurras. Forsturättarna upp-
gå stundom till flera hundra, om
det är ett riktigt stort bröllop.
På större gårdar bjudas även forsta-
rättarna in och undfågnas med
mat och kaffe, och då talas det i
länga tider om det storarlade bröllopet.
Då "forsturätt" t.o.m. fick mat. "For-
sturätt" får gå utan vidare in och dansa
en stund, om han eller hon har lust,
och den "forsturätt", som får äran att
dansa med bruden säges vara duktig
och hur skäl att vara stolt. Alla
viga dock inte sig på att bjuda upp
bruden, endast den som känner sig värdig.

Nedervetil.

119.

"Forsturerätt" skulle för alltid taga
"en överblick av brudkammaren, där
i synnerhet brudsängen både skulle
ses och kännas på. Man såg på spetsar
och broderier på lakan och kuddar,
kände på täcköverdragen, ja synade
t. o. m. alla bolstrar och dynor för
att se om bruden som själv skulle
fröfärdiga allt till brudiängen, dugde
till något. Vidare såg man på alla
brudgåvor och kunde därav sluta sig
till huru rika släktingar bruden
hade och vad hon hade själv för
värde. Såg man, att bruden gjort
sig mycket möda med handarbete
och utsirat allt vackert och prydligt
så yttrade man något om hennes
duglighet, men föll hennes arbete inte
försturerättarna i smaken, så voro alla
maltysta.

117 18.
Bröllops.

Nedervetil, uppl. eft. 8. 7.

118 19.
Bröllops.

ny.

Som föring till bröllop lag
värdinnan med sig hjärtbröd, 1 lott
rik (vid par $\frac{1}{2}$ kg) smör och en krytad
ost jämte mjölk och gräddde efter
räd och lägenhet.

Till bäsforhör eller "djindjäl"
födde man endast 1 vispabröd, smör
och ost.

ny.

Pänbröllop.

Pänbröllop hölls även i Nedervetil
(Gamlakarleby, Bändjärva) endast med
den skillnaden, att den lilla bruden
här pryddes med levande blommor.

Mademstil, Tait, uppt. aft. 15. 10. 1848.

119

20.

Bröllop.

119.

Bröllop firade man för vanligen under tre dagar, två dagar fortgick bröllopet för alla, och den tredje dagen stannade ännu skaffare, kockar och de närmaste släktingarna. Skaffarna (ett tiotal karlar) passade upp vid matbordet under det kockarna (kvinnor) kokade maten och skötte om kaffeserveringen. Skaffet dukades alltid upp på bord, dit var och en fick komma fram och förse sig. Vagnsmannen minns ej att det någon sin skulle kringbjudits på brickor. Med kaffe bjöds semlor, som man köpt från staden.

Brännvinsflaskan skulle hela tiden stå på bordet och karlarna fingo göra sig kaffepunsch alltemellanat. Kvinnorna föraktade ej heller supen, då den bjöds vid ankomsten till

Nedervetil, (fots.)
14.

120

2/.

Bröllop.

bröllopsgården eller före måltiden samt under denna.

Vigseln skedde för vanligen i bröllopsgården (nu ofta i kyrkan), och till ett genomsnittsbröllop voro 300 å 400 personer inbjudna.

Före vigseln bjödos gästerna på frukost, som bestod av vispabröd, tumbröd, smör, salt sik och hembryggt öl.

Efter vigseln serverades middagen, som bestod av färsk strömming med mjölksås, köttsoppa och smörgåsar.

Strömmingen hade man köpt av fiskarna i socknen och räskade ej dessa ha från staden. Före bröllopet hade man slaktat en ko eller en oxe (i nödfall emedan det blev smakligare soppa av kon) I köttsoppan kokades ärtor, och den avreddes med korn- eller vetemjöl.

Nedervetil (forts.)

ny.

121

22.

Bröllop.

samt kryddades med peppar.

Under vigseln höll fjellhaldara en "storkrita" över brudparet. "Storkritan" var en silkesryg med svart eller vit botten och en grann rosenbård runt om. Den var ungefär 3 alnar i bredden. Bruden hade "storkronan" av skravelmässing på huvudet och bröstet översälat med krytjor (krusade rosor) på papper med skravelmässing i mitten till ständare och fästilles. Brudgummen och fjellhaldaren hade också en ros i bröstet. Sagesmannen påstår, att den sista bruden med "storkrona" i Nedervetil borde ha varit omkr. 1907.

Efter bröllopsmiddagen dansades "rosan". Förr dansade omkring 10 à 12 par.

Det pappret var mycket som pappret på en apoteksflaska.

Nedervetil. (fots.)

ny.

122

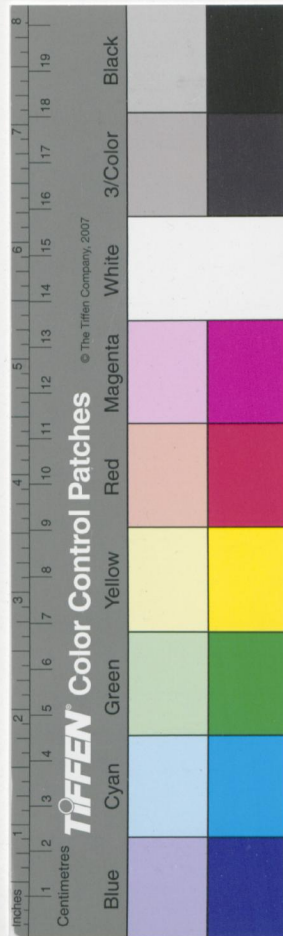
23

Bröllop.

den och därför kunde man dricka kaffe
fört, när den var slutförd. Nu deltaga
så många i dansen och turerna bli
länga, så att en kaffe-paus måste hållas
i mitten. — Sedan dansades vanligt.

Till kvällsvard bjöds sik, smör
och bröd och risgrynsgröt, som ser-
verades med mjölk (öf socher med) bat
säger sagesmannen har ej förekom-
mit här mycket på kalas. Tills en
nu har bruket därav blivit allmän-
nare utan heller ser man då
kötthorn på smörgäsbordet.

I stället för torten till bröllops-
middagen hade man i sagesman-
nens barndom ^{en affärslig} (bestående av kokt
kalokött). Köttet hade sedan det
kalnat skurits i några tums långa
och en tum breda skivor. Kaloköttet
serverades sist som torten senare

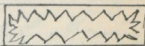
Nederstil. (fots.)

my

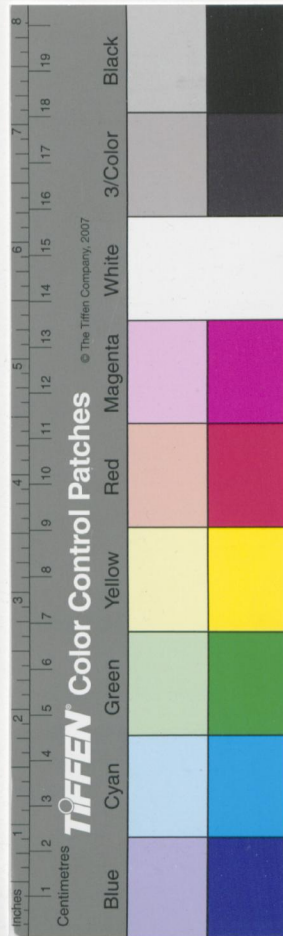
123 24.
Bröllop.

och äts med samma goda smak.

På natten skulle brudfolket "drick
flickona och pojkan ifrån sig." Bruden
smyckades med rönntöv i krockar.
och alla ungdomar jämte brud-
folket bänkade sig runt om.

Spelmännen spelade på fioler och
klarinetter (fanns alltid någon i varje
socken), och så sjöng man "Jag bjö-
der eder alla en skål till att dric-
ka" o.s.v. Två höga silverkannor
stodo fyllda av brännvin framför
brudparet, som drack först, och sedan
lätto kannorna cirkulera åt mot-
satt håll kring bordet. — Sedan
dansade bruden med pokalen (se gamla-
karlens Bröllop). Följande natt skulle
sedan brudparet dricka välkomst
med gubbarna och gummorna.
Bruden smyckades då på samma

Nedervetil (fort.)

ny.

sätt som första natten.

Innan bröllopsfolket kom i säng, första natten, hann solen gå upp. Vid fyra tioliden på morgonen väcktes dock alla av två skaffare, som bjöds sup och tugg. Sedan blev det fråga om bräton" (se närmare f. by Bröllop.)

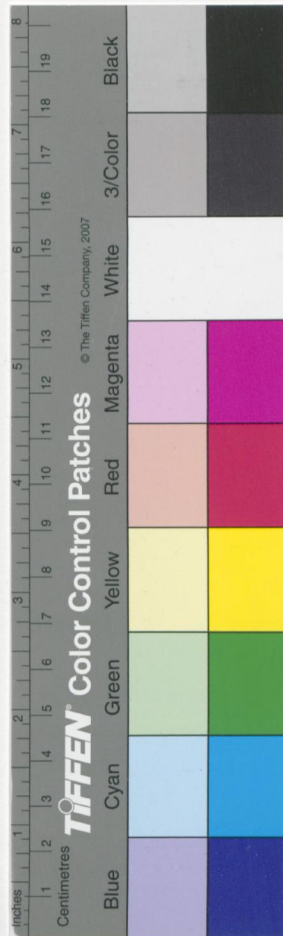
"Andra bröllopsdagen serverades till middag steitje" och russin-soppa. På kvällen sidan, innan gästerna bröto upp bjöds sista målet som bestod av mannagrynsgröt, och torter eller pepparkakor.

ny.

Man sade för om brudkronan, att den hade fötter. Därmed menade man, att det var så lätt och ljust att allt för bruden den dagen hon bar kronan, att hon inte kände den stora kronans tyngd.

124

Bröllop.

Nedervetil, uppl. 3. F.

123. 26.
Mjölkhushållning.
Grynstampning.

I sagermannens barndom hade man 8 kor i gården. Den ko som mjölkade bäst kom upp till ungefär 5 liter d.v.s. en "tjulå" full.

Man mjölkade i "tjulån" (stava), som var av trä, och hällde sedan mjölken i mjölkbyttan eller mjölksän som stod i ladugården på en skyddad plats, så att ej korna kunde komma åt att sparka den. Mjölksän bars in i stugan, där mjölken silades.

I Nedervetil har också gryn stampats av korn (Se Gamla Karleby Grynstampning)

Nedervetil, uppl. aft. R.D. f. 1898.

126
Handarbete m.m.
Sädd m.m.

För spann man inslag till mattor
av kalvhår.

147. När flichorna foro vintertid till
kyrkan hade de för "storhojtorna"
är ylle bundna utanpå pälsen.

Nedervetil, uppl. aft. H.T.

Sädd.

148. Urbanusdagen skulle man så kornet.
När man sådde hade man kornet i
en "trävacka".

Ännu för 20 år sedan sådde man
endast några kappar vete på varje
gård. Vete malades samman med
korn och råg, ejes skulle det ej förslä
till något.

"Pärtlysarn" kallades den klyka i spisen,
i vilken pärtorna stacks in.

Nedervetil, uppt. aft. 22. 9. f. 1848.

127

28.

Slakt.

Höstslakten höll man i slutet av oktober eller ^{i bygn 20} (helgomässmånaden) (november). Vid en vanlig höstslakt slaktade man 1 kr eller öre och 7 à 8 får. Slade man svin slaktades detta närmare julen. - Får hade man ej så mycket och allmänt svin som nuförtiden. - Till höstslakten legde man byslaktaren, det fanns ungefär en i varje by. Behövde man slakta någon halv däremellan eller ett får, kunde nog någon av karlarna i gården göra det. (Slaktning. proceduren se Rykslätt, Slakt.)

Färmarna sköljdes vid bäcken och skulle sedan trampas i en så för att bli rena. Man gick till ladan efter halm. Där skar man av vipporna med en kniv och kastade dem tillbaka i ladan. Halmen tog man och lade den i en så. Hett

Medervetil, uppt. ept. 2. B. f. 1848.

128

29.

Slakt.

vatten hölldes över halm. När vattnet
i sin kallhet så pass mycket, att man
kunde stiga i, trampades tarmarna
i halm. Tre gånger måste man
byta vatten innan tarmarna voro
rena. Det var kvinnfolk eller halv-
vuxna pojkar och flickor, som fick
uppdraget att trampa.

Blodmaten tillagades sedan. I blodet
späddes obetydligt vatten och salt
tillsattes, därpå rågnmjöl irördes.
Med tillhjälp av ett avsågat ko-
horn fylldes tarmarna med blod-
mat. Korvarna gräddades på
tegelstenar i ugnen. Före kokade
man också korvarna vid svag
eld i stora grytor, varefter de
gräddades.

Kalkkött gräddade man även före
i ugnen på halm, sedan det fört kokats

Nedervetil, uppt. aft. B. B. f. 1848.

kalorinjukt.

"Kamsos."

"Kamsos" gjordes av bloddeg, i vilken man iröte mera mjöl till. Om degen förmade man avlänga längden vidpass 2 à 3 dm långa och gräddade dessa i ugnen.

"Steitje."

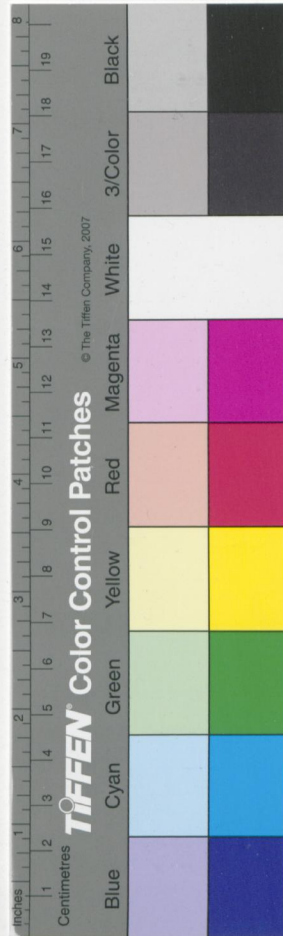
(Se Essé Steitje s. 68) Kokades för både till kalas och i vardagslag. Ofta kokad och outyckt rätt ännu i vardagslag.

Skudarna garvades hemma i pappermannens barndom.

129

30.

Slakt.
"Kamsos."

Nedervetel, uppl. eft. B. B. f. 1848.

130

31.

Jul.

ny.

Töre jul bakades så mycket
bröd, att förrådet som torhat skulle
räcka till "voffeldagen", den 25 mars.
Kornbröd, jästbröd, linpa ^{st.}knäckbröd bakas.

ny.

Till staffansdagen måste man
laga tre eller fyra ostar för att
man skulle ha att ge åt sjungarna
när de kommo och "beis ost." (se
mera här om Gamlekarleby häft I)

Nedervetel uppl. eft. B. B.

Vardagsmat.

"Pårnmjölsgröte"

Helmjolk kokas upp, varefter po-
tatismjöl irispar, så att det blir gröt.

ny. Julaftonen skall det kokas lit- Jul.
fisk och risgrynsgröt.

Nederwetil, uppl. aft. G. P.

Streck och vidskepele.

149.

Epiksmäss var den förnämsta
dagen på året för att se en då gick
på knä. (Kreaturen voro på varen så ut-
svultna att de knappast orkade hålla sig
på benen)

Nedervetil, uppl. eft. G. P.

Skrock och vidskepelser.

14. Urbanus var första säningsdagen
för korn. (Den 25 maj.)

Samuelsdagen skulle råg säas och
skörden börja.

Hermansdagen skulle höslättern
begrinna.

15. Matmor skall lägga första
farnen i köladan.

16. Den som sådde bar fläck
(d. v. s. av förbiseende lämnade en fläck osädd
på åkern) sådde åt sig grav. Andra
säga, att han sådde likkista.

Nedervetel, uppt. aft. G. B.

Skrock och vidskefulse.

119.

9 var ett heligt tal. När trollgubbarna
utövade sina konstler för, spelade talit
nio alltid en betydande roll.

119.

Prämsär botades sålunda, att den
sjuke fick lägga sig i sängen och
under huvudgärden lades 9 sädeskörn,
9 knivar och 9 pärlor. Ibland
lyckades detta men inte alltid. Om
det ej lyckades sade trollgubben, att
den sjuke inte hade tro.

Nedervetil, uppl. af G. B.

134 35.
Skrock och vidskeplse.

144
"Bertilmäss shall stjärnan byllas
bort." (Allt skulle vara skuret.)

145 Det ^{för}33 förkastelsedagar i året,
sade sagesmannen, men han kom ej
mera i håg vilka de voro. På en
förkastelsedag är det rådigast att
inte hålla bröllop, inte så eller
klippa får. Rysha kejsaren ^(Nikolai II)såges vara
född på en förkastelsedag. Där för
gick det som det gick, menade gubben.

Nedervetil, uppl. af B. P. f. 1848.

Vardagsmat.
Vällingar.

Körngrynsvällingen
har kommit allt mer ut i modet, emedan
det räcker 3 timmar att koka den. Man kokar
hellre risgrynsvälling, som avredes med vetemjöl,
eller körnmjölsvälling av mjöl och körn-
mjöl. Mammagrynsvälling kokas även.

Nedervetil, uppl. eft. G. B. f. 1849.

Strök och vidikepete.

49.

I Nedervetil fanns för en trollgubbe, som var anställd hos en värdinna mot en årslön av 4 skilling. När andsa såkte hans hjälp vid behov, tog han 1 stop brännvin för besväret.

50.

I Sika, Gamla Karleby berättades, att det i Nedervetil fanns fyra trollgubbar och en av dem var "huogäbbe". (chef.) Denne bodde vid Pastbacka.

Nedervetil, uppl. eft. A. F.

Ugnstärppon

"Ugnstärppon" kallas locket, som man placerar mot ugnöppningen, så länge bröden gräddas. — Grytan hänger över elden på kakån, som är städd på kakstandaren.

Nedervetel, uppl. eft. B. B. f. 1848.

136 37.
Vardagsmat.

Napusoppa.

Napusoppa kokades av huvud och stjärter av strömming.

Körngrön kokades först mjuka. Vatten tillspäddes och strömmingshuvudena samt stjärtlarna lades åt i grytan. Efter en stund tillsattes skalade och kluvna potatis. När potatisen var mjuka smälta man av "med körnmjöl, d. v. s. avredde soppan.

Nu mera avredes man strömmingsoppa (som kokas på renade färskta hela eller ibland i bitar skurna strömmingar) med vetonmjöl.

À la daube eller gele
tillredes, när man slaktat en nyssfröskalv. Har ej här varit kalasmat.

Nederostil, uppt. eft. E. T.

137 38.
Bakning.

Vispabröd.

Degen till vispabröd av rågmjöl
bringades till jäsning med jäst lagen
från botten av Brickestunnan. När
degen jäst upp, skulle bröden genast
bakas, så att ej degen hann surna.
Vispabröden skulle vara släta på
ytan. Innan de gräddades, smorde
man dem med vatten eller smör
och samma procedur företog man,
när bröden togs ur ugnen.

Tunnbröd.

Tunnbröd bakades av jästbrödsdeg
mycket tunn samt större än jästbröd
och surbröd. De krusades med en kam
eller trästicka.

* Tunnjästen sparades på blår eller penna trasor och ~~de~~ sådana
jästtrasor kallades "hivarna".

Nedervetil, uppl. eft. B. B. f. 1848.

138 39.
Vardagsmat.

"Klimpsmjöltje"

Klimpsmjöltje kokas helat, när någon
är just burt.

Skummvad mjölk kokas upp, och
klimpar gjorda av råmjölk, korn-
mjöl och salt, läggas med en träsked
i grytan. Klimpsdegen gjordes ej så
kompakt, då den är tillredd med
råmjölk som med sötmjölk.

Skalade päron och kött

är en vanlig vardagsmat. Man har
nästan helt och hållet slutat att
palva kött i Nedervetil präster sages-
mannen. Man steker köttet numera
i ugnspannor i ugnen, både färskt
och salt.

Mjolk med ost.

Uppkokad mjölk med ostbilar uti äts ofta
för i vardagslag.

Eppe (Sid. 40-75)

Anteckningar gjorda

sommaren 1925

av Vivi Peters.

Esse, Lappfors, uppl. afl. A-L, H.

140 41.
"Bänkonamat".

14.

Då en kvinna fick barn, skulle närmaste släkten och även de närmast boende grannarna föra "bänkonamat" till gården. Den vanligaste föringen var färdigt kokad korngrönsgröt i stora fat. När färdigen lång, värmdes gröten i kokad mjölk, när man kom fram.

I Sagermammens barndom fördes i Kronoby s. k. "nipibulla". Var det en rik värdinna, som skulle ha "nipibulla" och hade hon rika släktingar, så utgjordes föringen av $\frac{1}{2}$ tunnsocker full av bröd. Man kunde föra ända till 15 vispabröd. Den allmänna beräkningen var, att alla i den sjukas gård skulle få 1 bröd till mats och för den sjuka beräknades 4 bröd. Utom bröd förde man en liokannbytta full av korngrönsgröt, 1 färlär, 1 kälvlär, 1 träask smör (omkring 1 skålpund) och 3 eller 4

"Bänkonamat."

24.

ostar. Den som ville vara stor på sig, vara förmär än andra hade dessutom med sig 1 kanelbröd (Se Kanelbröd.)

"Bänkonamaten" fördes den första lördagen, sedan barnet blivit fött. Någon grannkvinnor, som var fjälskig, kunde dock springa tidigare med sin föring. De vilka bodde längre bort kommo körande på lördagskvällen, far, mor och ett av barnen, som på den gården fick heta "gryngrötsbytt pinna". Det äldsta barnen fick först följa med och därefter de andra i tur och ordning de följande gångerna. Gästerna, som ofta stannade i gården till följande dag, trakterades mest av maten de själva och andra släktingar fört med sig. Ofta hade man flodderkalas på söndagen, medan ännu släktingarna med "bänkonamaten" voro i huset.

Esse, Lappfors, uppt. eft. E. H.

142 43.
Bakning.

Kanelbröd.

Av färsk helmjölk och vetemjöl
blandades en deg, som fick vara något
tjockare än pannkakssmet. Sirap och
russin tillvattes i degen, som hällades
i plåtar med höga kanter och grädda-
des i ugnen. Tinstött kanel och socker
ströddes över, innan plåtarna skötos
in i ugnen. Plåtarna, som användes,
voro ungefär $\frac{1}{2}$ meter långa och lika
breda. Bröden blevo därför obehärliga
att transportera, varför man efter grädd-
ningen skar dem i fyra delar. Vid
föring lades två och två delar med
den sockrade sidan mot varandra
och en vit duk lindades omkring.

Kanelbröd bakades då man
ville föra riktigt fin "bänkonamat"
till någon släkting.

Esse, Lappfors, uppl. eft. d. N. f. 1863.

143
Hf.
Begravning.

Hf.
På en begravning i Esse bjöd
man för till måltid salt sik, bröd
och smör, fil och vattugrönsgröt (korn-
grönsgröt). Mellan gröt-faten på
bordet stod en trekamms filbunke,
och gästerna fingo äta det de bäst
tyckte om.

Hf.

3 filbunkar av altrå blev det
den bästa filen, men man gjorde
också bunkar av asp.

Esse, Hattare, uppt. afl. S. B. f. 1869.

45

144
45.
Begraoning.

När någon dog, lade man först två tiopenniss stantar på ögonen, om dessa ej voro riktigt slutna och en psalmbok under hakan samt höjde liket med ett vitt lakan. Sedan gick man efter någon grannkvinna, som skulle hjälpa till att tvätta liket. En ren skjorta togs fram och hade man inte någon ren till hands, syddes det i en hast. Kvinnorna skulle dessutom ha en vit nattöja. Denna fick inte vara prydd med spetsar eller annan påfärglighet. Ansiktet och händerna tvättades stundom även övre delen av kroppen och den döde inkläddes de rena kläderna. Därpå lyfte man liket på likbrädet, en enkelt bräde så brutt att kroppen väl rymdes därpå.

Esse, Hattare.
nr.

145
46.
Begravning.

Likbrädet bars sedan ut till ett lida,
där det ställdes på två bänkar. Liket
fick vara i lidret, tills kistan blev
färdig. Kistan gjordes hemma av
någon nära anhörig. Genast efter
dödsfallet hade två manliga släktingar
begivit sig till prästen för att om-
bestyra att liket fick själaringsning
och att graven blev grävd.

När kistan var färdig, sveptes
liket. Några pryddes då liket med
gröna kvistar, vanligen myrten och åt
små barn band man stundom en
krona av gröna kvistar på huvudet.

Begravningen hölls samma dag
liket jordfästes, och en nära släk-
ting (manlig) hade under veckan
färd omkring i byarna och bjöd
de önskade gästerna. På morgonen
begravningsdagen samlades alla

Esse,

147

146
48.
Begravning.

gäster i gravölgården, där farväl av
den döde skulle tagas och liket sjun-
gas ut.

Kaffe jästbrödsrörgås och bränn-
vin bjöds åt alla. Sedan sjöng
man några psalmer, Våg ännu
en gång på den avlidne i kistan,
vilken stod mitt på golvet, varefter
två manliga släktingar lade locket
på kistan och spikade fast det.
Likkistan bars ut av fyra karlar.
Man skulle därvid se till att
liket bars ut "med fötterna först",
eljes började den döde gå igen i
gården.

När jordfästningen och gudstjänsten
i kyrkan var till ända, återvände
de inbjudna begravningsgästerna
till gravölgården, där middagen
bestående av korngrynsgröt, fisk

Estu,
my

147 48.
Begravning.

och någon gång köttsoffa aväts. Fyllda
kannor med hembruggat öl stodo på
matbordet, och före måltidens början
fick var och en en sup. Efter måltiden
bjöds kaffe åt kvinnfolket och kaffe-
sknorr åt karlarna.

Var det en mindre begravning,
begav man sig nu hem, men hade
någon anseeld husbonde eller
värdinna dött, firade man begrav-
ning till sent på natten. Då
stektes den överblivna gröten från
middagen och serverades som ugns-
gröt vid ett andra mål, innan
gästerna avlägsnade sig.

Esse, uppt. afl. A. d. H.

148 49.
Barn.
Fettisdag.

49.

Då barnen voro i tandsprickningen, skickade man till apoteket i Staden efter "fiomarot", som barnen fingo tugga på.

Esse, uppt. afl. A. G. F.

Fettisdag.

49.

Den som först kommer till "föuse" fettisdagen får sina kor snällt hem om sommaren. I några gårdar mjölkade man förr sedan 4 eller 5 på morgonen därför.

Till middagen skulle det vara blodkorv och pälsar och köttsoffa till kvällsvard fettisdagen.

Man sade förr, att om en flicka sopade golvet i stugan 7 gånger, gående baklänges, fettisdagen, skulle hon under dagen få se sin tillkommande på något sätt.

Esse, Humla eller Hattare, aft. S.B.

nr.

Bröllopslyckönskan.

(Denna lyckönskan, tecknad på vitt karduspapper, var satt inom glas och ram och upphängd på väggen hos änkan Sofia Backlund.)

Lyckönskan till Anders Backlund,
brudgum, Sophia Andersdotter, Högkull,
brud.

God morgon. Käraste farbror med
din Käraste brud, nu har vi inkommet i
världen, med bägge fötterna, Gud, gifwe
eder frid och fröjd, senja och kärlek.
Uti eder sammanlefwad dagar så
att i förökens med Kärlekens frukt.
Ja i både med och motgångs stunder
älskån i var andra, på denna törn-
beströdda vandringsbana, icke får
man på rosor och lilja dansa i denna
mörkamma värld, och yttersta
tidewarf och sekel, jag har icke

Esse, my.

150 51.
Bröllop.

något särdeles at binda eder till minne
utan blott endast dessa få enkla rader,
som ni kan behålla till minne när
i har ingått i äktenskapsförbindelse
med hvarandra, ja gud, han måne
ned från höjdens dimmor nedgiuta
sin nådiga välsignelse, öfver eder
förestående lefnad, och sen efter
döden en salig uppståndelse att få
inkomma i Lammets stora bröllops
sal läfwa Herran.

Önskhatt af Marija Mattsdotter
Torsbacka,

Wigd år 1895 $\frac{29}{6}$.

Esse, Humla eller Hattare by, gården Släggen.

147

Uppvecklaren hade lyckan att under vistelsen i Gamla Karleby landsförsamling bli inbjuden till ett bröllop i Esse, där bruden ännu hade "storkronan", vilket inte mera alltid är fallet. Eljes hörde bröllopet till de anspråkslösa, om det också stod i dagar två.

Bröllopet hölls i brudgummens gård, som det är sed i Esse, och då brudgummens föräldrar voro döda, hade bruden och brudgummen sina namn under de tryckta bjudningskortet. Brudgummens systrar, två bröder och två systrar, jämte brudgummen stod för bröllopskostnaderna. Brudens egna voro inbjudna och hade därför ingenting att säga varken om vilka gäster som skulle bjudas eller om trakteringen.

På bjudningskortet underrättades man om att samlingen skedde i Humla

151 52.
Bröllop.
1925.

Esse, Humla.

ny.

kl. 10 f. m. Vignen skulle förrigga på
samma ställe kl. 1 på dagen.

Då upptecknaren indirekt hörde till
släkten, d. v. s. var släktens släkt, passade
det ej att fara utan brudgåva, och så
blev det ett litet bolag om silverspedar.
Dessutom skulle man ha 50 mk
att "köpa sig lös med."

Med första läget på söndags-
morgonen startade vi från Gam-
lakarleby och stego av vid Hållby
station. Där väntade en stor last-
bil, som kom med bröllopsfolk, andra
släktingar från Kronoby. Vi bestego
den bokklädda bilen, där iakttagelsen
gjordes, att hela hushåll följde med,
barn och blomma och pigor inklädda
bland kanner, knyten och byttor inne-
hållande föring och brudgåvor. På vid
chauffören trönade en splitterny ännu

132

53.

Bröllop.

1925.

Esse, Lumska.

nr.

153

54.

Bröllop.
1925.

omålad spinnrock, som bilens ägare medförde till brudgäva. Vi körde förbi några härror med bröllopsfolk och då vi närmade oss bröllopsgården, körde några bilar före och några efter oss, fullpackade med högtidsklädda gäster. Ingen som skulle på bröllop tänkte på kyrkan den dagen.

Bröllopsgården stod prydd i rödgula flaggor och över den lövklädda ingångsporten till gårdsplanen stod med enris på vit botten "Välkommen". Den öppna planen eller bybacken på motsatta sidan av byggnaden var full av härror, bilar, velocipeder och något åt sidan fjällköken, där bröllopsmaten kokades. Innanför porten hälsades vi välkomna av brudgummen, prydd med en grannblomma av tyg och shravelrösing i bröstet. Bredvid honom stod hans två bröder i föräldrarnas ställe. - På gårdsplanen,

Esse, Slumla.

154

55.

Bröllop.
1926.

14.

som hägnades av lummiga träd, var en danslave eller improviserad bröllopssal, omgiven av ^{upprest} björkar tätt sammanfogad med stug- och kammarväggen. Till höger mot väggen hade man byggt en liten estrad för spelmännen och ett orgelharmonium, vid vilket sistnämnda psalmsången ~~och~~ ackompanjerades och senare även dansmusiken förstärktes.

Vid farstukvisten stod högre än allt folket värden för bröllopet, den utsedde överskaffaren, en medelålders man, som måste låta sin mun vara i oavbruten rörelse, så länge bröllopet varade. Allt alla måste värden slänga ett roligt ord och hålla upp det goda humöret hela bröllopet. Det var inte bara en och två skottsalvor hade lojade fram över hela laget under de två dagarna. Värden hälsade oss med fasta handslag och bjöd oss

Esse, Humla.

ny.

155

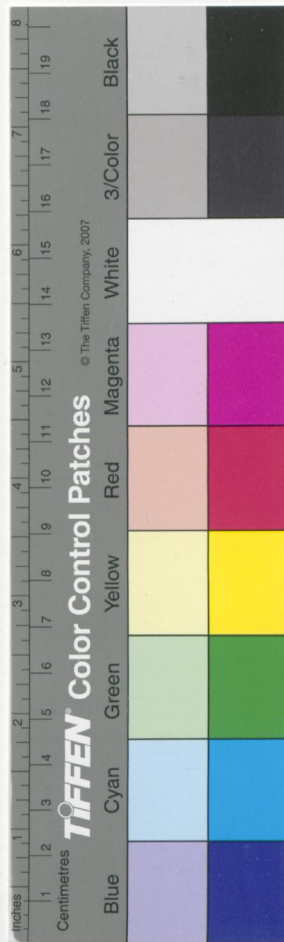
56.

Dröllop.

1925.

in i stugan för att skölja landsvägsdammet ur strupen med en kaffelås.

Inne i den stora rymliga stugan, där redan en del gäster samlat sig, mötte en ovanlig och trevlig gammaldags anblick. I den stora öppna spiseln flammade en väldig brasa och över denna hängde på flera håkor ofantliga kaffepannor av koppar inrymande sina hundratal koppar. Beskäftiga kokar, äldre och medelålders kvinnor, sysslade kring pannorna, makade under brasan, avsmakade kaffet och höllde ur de stora pannorna i porslinskanor, som av andra fördes till det dukade kaffebordet mitt på golvet. Andra kokar diskade och torkade koppar på grytbänken, innan ugnen och några vros rite och ställde i ordning gröt- och soppgrytorna. - Skaffare, alla

Esse, Slumla.

49

153 57.
Bröllofs
1925.

medelålders män, trugade och bjöds folk
att stiga fram till bordet. Man hälsade
på bekanta, pratade och försåg sig. Gum-
morna kommo in med sina föringstunt
under armen, nego och sade: "Välkom
er här i djävsbågäls". De stucko sig
sedan in i stugkammar, där föringen,
som bestod av $\frac{1}{2}$ kg smör, 1 eller 2 ostar
samt 2 jästbröd, motlogs av brudgum-
mens systar. Några förde även en kanna mjölk
och en flaska grädde.

Nytt och gammalt möttes i sängen. Unge flickor
i korta ärmor och smala kjolar smögo sig
mellan välmående trunda grannar i tvätta
pynkade kjolar och med granna njalar kring
arlarna. Många hade breda förkläden för
sig, skuru de inte vore köckar, och blusskör-
ten ovanpå kjolen. Karlarna hade mest
alla kläder av köpt tyg, brudgummen
i mörkblå kostym. Alla kände varandra.

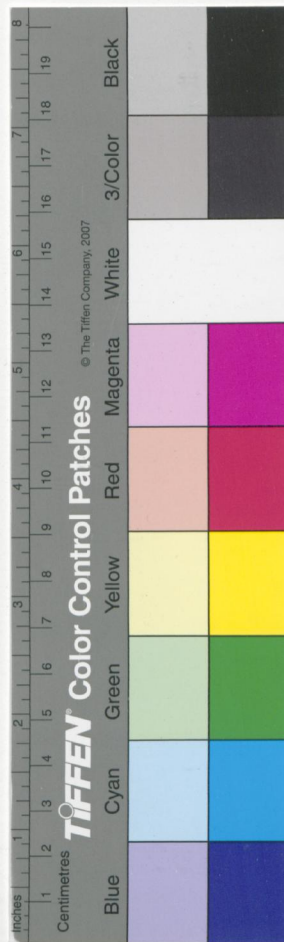
Esse, Slumla.
M.

157

58.

Björöllop.
1925.

och därför kommo gummorna till uppteckna-
ren och frågade: "Vad är du hem? Ja
känd int le." Bekantskapen var snart
gjord, och sedan slätskapet med bruden
uppdragats kom den ena efter den andra
och frågade mitt förnamn och sade: "Ja
vil i tal me te". Med gummorna kam-
made upptecknaren vid kaffebordet, där
skivorna av de hembakade längderna
med russin uti och kaffet smakade
bra. Skalkaffe lade man inte salt som
i vardagslag, men mången gumba smög
sig till saltkårl ovanför grytbanken och
lade ett korn i kappen. När ett lag druckit
kaffe, bänkade sig det följande
vid bordet. Den som var förplågad
drog sig ut i färetugan, på trappan,
och på gården stod karlfolket i
klunga och debatterade dagens frågor.
Man märkte bland dem ett stort

Esse, Lunda

19.

158

59.

Bröllop.

1925.

inslag av amerikafarare. Spessen satt bält
ansiktet något blekare och lidningarna
Tribunen och ~~Sten~~^{Finsk} Amerikanaren, vilka sluc-
ka ut ur tröj fickan, allt kämte tecknade
dessa. Redan under kaffedrickningen hade
matkokarna sysslat vid fjällköken med
brudgröten (risgrynsgröt), som kokades frät.
Omringade började andra på den släta
planen bakom björkarna, som skymde
"brudlavan", duka de långa matborden,
"medan middagen skulle ätas gemast
efter vigseln. Två bord dukades parat
bält med varandra med så stort mellan-
rum, att två skaffare kunde gå om var-
andra. Kring varje bord fingo omkring
90 personer plats. Gästerna ål i två
lag, kokar och skaffare i det tredje. Om-
kring 400 personer voro med på bröllopet.
Borden täcktes av flera vita dukar, som man
skarvade ihop, och på varje bord placerades

Esse, Hamla.

147.

150

60.

Bröllopp.
1925.

15 brödkorvar (per set) med åt följande smör och silltallrik. Vid varje brödkorv stod en tillbringare av glas med hembryggt öl och en tillbringare av porcelän fylld av mjölk. Varje kuvert bestod av en djup och på denna en flat tallrik, kniv och gaffel. Skodarna buras omkring och utdelades under måltiden. För kokade man i synnerhet vid dåligt väder och om vintern bröllopsmaten i stora murade grytor i "steise" eller "föuse". I vardagslag värmdes man vatten åt korna i dessa grytor. Numera kokas maten i fjätkök eller i järn tillfallet murade spisar ute på en plats ej alltför nära boningshus. - Slevarna, som man körde i med vora järnskodda i spetsen, så att skraporna lättare lossnade, samt skopan var något uppatböjd. Stora bandade träsvävar stodo bredvid grytorna och maten östes upp i dem, varefter de av skaffarna buras i närheten av matbordet, där kokarna öste i faten och överlämnade dessa åt skaffarna, som burs maten till borden. För ser-

Esse, Lumbra.

ng.

verade man i stora stenföt, nu såg man en
dyligt endast här och var på nederbordsändan.
Man begagnade i stället spilkummar och fat av
poralén.

När prästen med fru anlände, bjöds de på kaffe i stugan.
Under tiden skyndade sig två av brudens ^{systrar} att ställa
i ordning på brudlaven. Ett stort vitt virkat länne bredde
matt på golvet och på detta ställdes två höga vasar med
blommig pyrenkristar, en på varje sida om den plats
där brudparet skulle stå. Alla samlade sig nära
laven. De två spelmännen hade försömt in i brud-
kammaren, och när prästen gick upp på brudlaven, trädde
spelmännen åtföljda av brudparet ut ur kammaren. Brud-
marschen spelades, till sist stod mellan pyrenkristerna.
På många gäster som hyndes följde med på laven och
resten stod runt om. Något brudfölje eller några peltkal-
dare fanns icke. Det är bra, att det inte är följ, så
får man till den man vill, och ingen behöver bära
spik" yttrades av någon. Vid förfrågan senare gavs
förklaringen. När det är brudfölje, ordnas gästerna

100

61.

Bröllop.
1925.

Esse, Lumska.

nr.

181
Bröllop.
1925.

62.

med eller mot sin vilja par om par, som bröllopsstillsättarna vilja ha. det och det kan många gånger bli om aka. Den närmaste släkten kom först och de minst bekanta sist. Ingen ville gärna bli sista paret, ty det hette om sista paret "bar spik". — Bruden var klädd i vit klädning, vita strumpor och skor. Den äkta storkronan väckte gästernas glädje. Man såg den så sällan numera. Kronan hade för 70 år sedan inköpts från Gamla Karlaby av dåvarande brudkläderskan i Esse. Då denna för 5 år sedan dog, inköptes kronan av nykterhetsföreningen i Esse för 400 mk. Den nuvarande brudkläderskan Sofia Partin från Över-össe, Lyrskoby hade blivit anförtrodd att hålla kronan och hyra ut den för bröllop i Esse. Den vid pass tre decimeter höga kronan av skraelmässing och gramna tygblommor, släcks fast med härnålar i det upprättla håret, slöt lätt till huvudet och vidgade sig uppåt till en stor blomkorg. En krans av blommor med skraelmässingshängen slingade sig om brudens hals, gick från högra axeln snett över bröstet ned mot höjdfällen samt ett stycke längre

Kesse, Humula.

ny.

192

63.

Bröllop.

1925.

derma. Några smycken hade bruden icke.
Efter vigseln sjöngs en psalm. Prästen lyckönskade de nygifte
därefter trädde brudens föräldrar och sysskon fram och
så hela menigheten. Sedan ropade överskaffaren: "Brud
gröte kaldnar, varin så god i kom i jät." Vid ändan
av bordsbordet placerade sig brudfolket, sedan prästen,
frun och brudsläderskan och mitten mot brudens far
och mor. Alla hade brudgåvorna med och dessa gämdes under
bordet eller lades på gräsmattan bredvid bordet, ty genast
efter måltiden, medan gästerna sletts vid bordet, dansade
brudens systrar och skaffarna på stora brickor och i kläd-
korgar in gåvorna. "Har vi nu' te för bruden så gif",
inledde överskaffaren ceremonin. Alla hushållsartiklar
och handarbeten man kan tänka sig, t.o.m. två tvättsernier
blev sködder och därtill närmare 10,000 mk. "Lacarettofate"
till de fattiga inbringade några hundra. - Maten var den
enklaste, köttsoppa, fisk som slarving, risgrynsgröt med
russinsoppa eller mjölk (efter behag) till sovel serverades
alla tre mål under bröllopet. Första målet, som äto i
stugan, var efter gästerna bröts upp på kvällssidan andra
dagen, bestod ugnstekt gröt med kall russin soppa
(forts. sid. 75)

to me, Over case, appt. aft. M-G, F. f. 1859.

183
64.
Läsförhör.

184.
När läsfolket kom, fick var och en
fria kaffe och "tugg", som bestod av
bröd smör och sik. Då en ny anlände
stod en av husefolket i farstun och
sade "gå nu först tid i stuga å tugg".
Man åt i den ena stugan och täste
i den andra. Efter förhöret ser-
verades middag åt alla. Middagen
utgjordes av köttsoffa och korngröns-
gröt. Hembryggt dricks bjöds även.

Andra dagen voro alla läsare igen
bjudna på kallas samt dessutom
släktingar och bekanta till värdfol-
ket i läsargården. När gästerna
kommo serverades kaffe och velbröd
samt kort därpå fästbröds smörgås
och sik jämte öl. Till middagen hade
man samma rätter som första dagen,
nämligen köttsoffa och korngrönsgröt.

Esse, uppt. eft. S.B. H. och S.P.

104 65.
Vardagsmat.

Hjortelsoppa.

Hjortron kokas i så mycket vatten
som man önskar soppa. Denna av-
redes med kornmjöl, och socker
tillsättes. Numera avredes man
ofta soppan med „päronmjöl“, lik-
som man också stundom silar
bort hjortronen, innan avredningen
skes!

Kättsoppa.

I kättsoppan tillsättes man i
Esse, kätt, korngrön, ärtor och
potatis.

Esse, Lappfors, uppl. aft. A. H. och H. H.

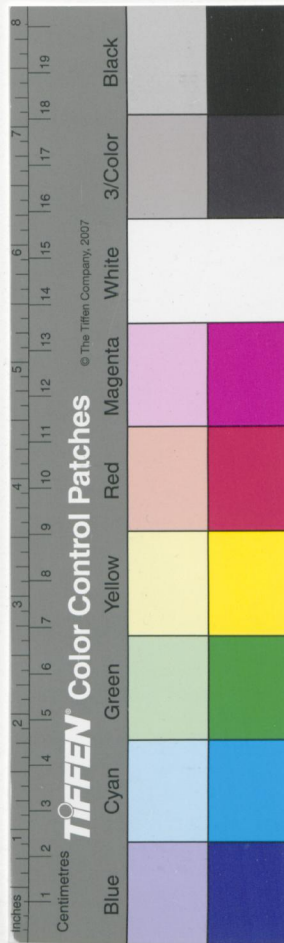
185 66.
Vardagsmat.

Potatisgröt.

Potatisgröt i vanlig bemärkelse är okänd i Esse. Potatismos kallas här potatisgröt och denna ätes liksom potatisgröten i Skotland med mjölk, vilket där inte är fallet med potatismos, som serveras med kött eller kött-doppa.

Surnmjölk.

Användningen av Surnmjölk tycks ej vara så vittomfattande i Esse och socknarna kring Gamla Karleby som i södra och sydvästra Finland. Man sparar ej Surnmjölk här i bytlos och sårar ^{eller} silar skilt därtill. Endast den Surnmjölk, som blir över i filbunken, kan klappas och serveras i muggar och glas.

Esse, Lappfors, uppl. eft. S. d. H.

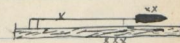
190 67.
Vardagsmat.

"Brökötje."

Flänt halvsyrat bröd (syrligt jästbröd) betas "eller" hackas sönder i en "s. k. bröklifta", som är vanlig i gärdarna. Ibland säger man, att man kliflar bröd till "brökötje".

Brödet kokas i Satten, och salt tillsättes. När brödet kokat till gröt, lyftes grytan av och "brökötje" uppöses i ett Stenfä. En stor bit smör lägges mitt i fädet. Rätten ätes het ur fädet och alla doppa i smörögat.

"Brökliften" liknar en sockerkniv på ett bräde utan läda.

x kniven
xx handtaget
xxx underlaget.

III, Nederlappfors, uppl. af. S. L. H.

137 68.
Vardagsmat.

"Steitje".

"Steitje" tillredes av korvbröd och får-
"kött".

Korvbröd bakades vid slakten av
bloddeg till runda hälbröd, som
torkades i taket.

På "Steitje" skulle tillredas bröt man en
korvbröd i stycken och lade det att
koka i vatten tillsammans med
fårkött hugget i små bitar. Vanligen
kokades anrättningen så tunn, att
man kunde äta den med smörgås
och mjölk.

På flere gårdar i Össe var det
förr sed att koka "Steitje" varje
söndagsmorgon.

Esse, Överesse, Kyrkoby, uppl. off. S.P.

69.
Vardagsmat.

"Tjärnabländvöldji."

Kärnmjolk kallas i Esse "bländä" och "tjärnabländvöldji" är kärnmjölksvälling. (Separerad mjolk kallas firramöttje eller mejeribländä.)

Kärnmjolk hålles i en gryta, och kornmjöl vispas genast i mjölken, som kokas upp. Salt tillsättes, när man lyftat av grytan och kort därpå isöres sirap eller socker efter smak. Vällingen ätes som suparmat.

Någon vällingar kunna älas som ensam rätt till ett mål, men före "tjärnabländvöldji" måste en annan rätt serveras, emedan "tjärnabländvöldji" enbart skulle åstadkomma magafirrä (diarre).

"Tjärnabländvöldji" tillsätts några kummin.

Esse, uppl. af. A. H.

169 70.
Varldagsmat.

Pannkaku.

Utän den vanliga pannkakan af
mjölkghvetmjöl lagas i Esse en variation
af kornmjöl, mjölk, soda, salt och
socker. Smeten göres ganska tjock,
så att kakan blir fast. Den göad-
das i stekpanna i rügen och ätes
med mjölk.

På senare tider har man även
börjat använda bär, lingon eller
björtrön, till pannkakan.

Esse, uppt. aft. H. H.

170 7/1.
Vardagsmat.

"Klimpsmjältje".

"Klimpsmjältje" är klimpar i uppkokt mjölk.

Klimparna tillredas av kornmjöl (numera dock även vetenmjöl), mjölk och salt. Med en sked formas klimpar, som lägges i mjölk, vilken man kokat upp. Klimparna få koka några minuter, innan grytan lyftes av elden.

"Klimpsmjältje" ätes vanligen till frukost med smörgås.

Esse, Nedelappons, uppl. af. A. L. H.

171 72.
Vardagsmat.

"Strittun."

En variation av klumpmjöltje (se föreg. sida) är "strittun". Man lagar en tunnare smet till klumparna och i stället för att med sked forma dessa i grytan, doppas man en vispel i smeten och "strittar" omkring smeten i grytan, när mjölken tskat upp. Smeten blir som gryn i mjölken.

"Strittun", som endast någon gång tillredes i Esse, säges vara särdeles allmän i Munsala.

Esse, uppt. aft. L. L.

172 73.

Taleraatt.

"Int' veit ja mykje av te lår harskaps-
sedren, men he' veit ja' au kare te
ska ha fört, så kärngen."

„He vä' bot åt vägglöse he, sa'
Nedervetilbon, lå stugu brann.“

"Nå å repar lå å a halvsmått, å lå a fjärtar lå å a smått."

"No ä he lite tjölmo, sa' Kakkholabon
äu va utan skjälä, tä in ä van
me' en petu (slarva)."

Esse, Lappfors, appl. off. H. H.

ny.

En flicka i Esse hade för omkring
30 år sedan blivit tokig, när hennes fäst
man gift sig med en annan. Brodern reste
då till Lappajärvi för att få hjälp hos en
anlitad trollgubbe därstädes. Han tog med
sig $\frac{1}{2}$ liter brännvin, som var gubbens laxa.
Trollgubben tillagade någonlags medicin
~~den skulle~~ tagas in, åt den sjuka. I medi-
cinen hade bl. a. tillagts örter, och så ville
trollgubben ha några hårstrån av den sjuka.
Ett litet misstag hände först, emedan
Esseborn endast kunde förklara sjukdomen på
det sättet att han sade "hullu" och visade
på sitt huvud, så att gubben trodde, att han
jätte var tokig och ville klippa några hår-
strån av honom. Sedan måste Esseborn resa
hem och skaffa några hårstrån av den
sjuka flickan och föra dem till trollgubben.
Han lade dem i medicinen. — Berättelsen
företäljer, att flickan blev frisk av medicinen.

Esse, Humla (forts. från sid. 63)

1925.

Sedan alla tre lag åtit, började dansen på laven med
peppurri, som räckte ungefär halvvannan timme, varför
kaffe utan bröd serverades i stugan. Peppurri, som
anfördes av brudparet och brudens bror med dam, indelades
i följande turer: marsch, två hoppstakter, slätvals,
läningsvals (danser med annans par) figurering,
tre hoppstakter och marsch. Endast några unge par
deltoogs. Det var mest medelålders gifta par som
dansade peppurri. Efter kaffepausen spelades upp
en vals för allmänheten. Sedan följde andra valser, pol-
ka, schottis, jänka i oavbruten fortsättning. Dans-
avbrott ibland av kortare pauser för kaffedrickning
te med längd och pepparkaka samt uppträ-
dande av en för tillfället bildad blandad kör,
som sjöng Brage sånger. Kl. 12 för natten
bjöds vid slående bröd i stugan smörgås och sill
jämt mjölk och öl. Ungdomarna dansade sedan
till kl. 3 utan braktering, men de äldre gingo
tidigare till vila i granngårdarna. De vilpa bröde
i grannbyarna före hem med bilat eller hästskridor
för att återvända följande morgon. - Fåga gamla
(forts. följ. sida)

174 75.
Bröllops.
1925.

49. sedan förekommo s. s. brud- eller ungdomsskål, dansa-
kronan av bruden eller dylikt. Andra dagen var
som ett vanligt kalas med två mål ^{malt} (samma
rätter) kaffedrickning (utan bröd) och dans.
Bruden var nu utan krona, iklädd en beige-färgad
klänning och med en blomma i bröstet. - Den
som inte deltog i dansen pratade och glam-
made med bekanta, och många förtogo
bilturer under dagens lopp i trakten runt
om.

När upptecknaren i sällskap med närmaste
stämten bröt upp kl. 7 på kvällen, följde
ungdomar, skaffare och kokor ett stycke från
gården, vinkade och hurrade till avsked.

Värbeskrivna var bondedottern Anna
Häggkvists och Albert Värnstens (bonden)
bröllop i Humla eller Hattarö på gården
Häggen. Bruden var från Emmo i Lapp-
fors by i Essel. Bonden Herman Värn från
Värna tjänstgjorde som överkaffare eller värd.

II. Gamlakarleby landsförsamling.

(forts. från häft. I. Sid 77-78.)

Önteckningar gjorda

sommaren 1925

av Vivi Peters.

4:64, Säkra, uppl. eft. d. S. J. f. 1835.

177
"Oppsälör."

177
2 sagesmannens ungdom
hade man ofta "oppsälör". Ingen bruk-
tering bjöds. Flickor och pojkar
skockade sig tillsammans i en stuga,
flickorna med stickstrumpa eller
sömnad. Pojkarna "pratade och
skramlade" och flickorna fingo
skratla. Ibland dansade man.

177
När sagesmannen som ung vär-
dinna först köpte kaffe till huset
räckte 1 skälpund 11 år, och under
den tiden hölls desutom en krist-
ning och en talko på samma kaffe.
På större kalas eller på bröllop bjöds
inte då kaffe. Det ansåg man sig
inte ha råd till.

"Sallsyra" och "tallstrunta" äto barnen
gärna i skogen.

G:by, Södra, uppt. efl. S. S. J. f. 1835.

78.

Talho.

För hade man talho nästan på
vad som helst, menade sagesmännen.
Vanligast ställde man till "kärdatalko",
spinnantalko och pärantalko. Dessutom
hade man huggantalko, gräftantalko,
pärspikantalko, klifantalko och
dyngkörantalko.

"Kärdatalko" höll man om hösten,
då "fären" blivit klippta och senare
på vintern spinnantalko. Några hade
de nämnda på en gång, och då kallades
det spinnan- och kärdatalko. Det blev
också billigare. Pärspikantalko ställde
man till då "ett" lak skulle täckas
med pärtor. Den sistnämnda var av
det enkla slaget, i det att endast
kaffe och vetbröd samt en kaffekruka
bjöds till traktering. Karlarna i närheten
skulle "pyntas" (bjudas) att komma och
täcka "laket" en eftermiddag. "Dyngkör"

Talko.

ny.

ställdes man till, då spillingen skulle köns-
ut på åker. Det var vanligt i gårdar, där
det fanns litet arbetsfolk.

På spinnan och kändartalkon och kliflan-
talkon bjöds det största kalaset. Då
skulle alla trakteras med kamsstek,
korngrysgröt och pannkaka, och när
arbetet var slutfört och alla mätta,
fick ungdomen hålla lakkodans.
Pannkakan gräddades ofta av rå-
mjölk och kornmjöl, och denna var
bättre än pannkaka av mjölk och
vetemjöl. - Kaffe och vetebödd bjöds
under det arbetet pågick. - Palmer
och visor sjöngs under talkon.

g: by, Kirilae, uppt. aff. S. V.

ny.

På spinnantalko" fick man kaffe
med dopp, "pärasteik" och korngrys-
gröt med helmjölk.

g: by, Sika, uppt. eft. A.B.B.

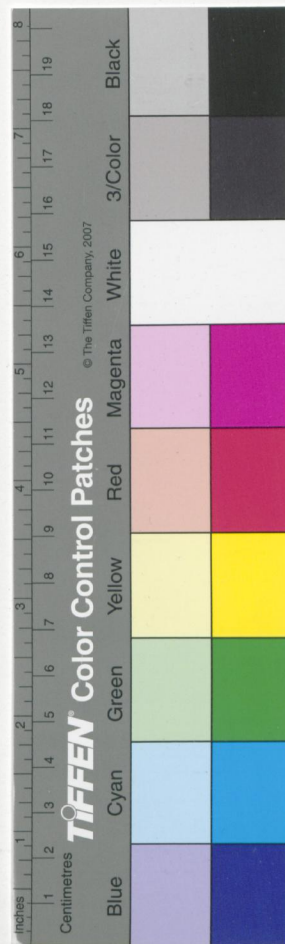
180 80.
"Lioste"

ny. Då allt hö var slaget, skulle
"lioste" delas ut åt slättenfolket.
"Var och en fick en ostbit med
en vispabrödsbit. I större gårdar
gav man en halv ost åt varje
person men i gårdar där man
var "huld" (snål) delades 2 eller
3 ostar på 9 hjon.

g: by, Kaustar, uppt. eft. A.B.

Tidräkning.

ny. En kvinna i Kaustar räknade
dagarna i veckan på följande sätt: Hon
band 7 lövkärvar och lade dem i en hög,
när hon om söndagen kom från kyrkan. Varje
dag lyfte hon en kärve ur högen på en annan
plats, och när alla sju kärvar vord i den nya högen,
visste hon, att det var söndag igen.

G:by, Sika, uppt. aft. A.B.B.

191

81.
"Tröskanpundjile"

"Tröskanpundjile" kallades det kalas som bestods åt gårdens arbetsfolk, när tröskningen var undanstökad. Då folkel kom in från lagen, hade värdinnan ställt åt alla en "punsch-kopp" (vanlig kaffeknorr) på bordet, och den skulle man dricka, innan man gick till bästun för att tvätta bort den sista "tröskanloten". När man in från bästun, fick man igen en likadan "punsch-kopp". Kvinnorna drucko också ur sin kopp. Sedan skulle man äta "stjärngröite", kokad av nybäcken. De större gårdar vankades det både "stjärngröite" och risgrynsgröt eller (tidigare) korngrynsgröt.

Gamlakarleby, Ålandar, uppt. aft. S. B.

82.
Påsk.

¹⁴⁹ I skymningen påsktisdagen skulle man tända påskbrasa i den öppna spisen. Samtidigt sprang ungdomen kring, "backarna" för att skrämma bort "trollen".

Påskmorgonen skulle man stiga tidigt upp, om man ville se solen dansa.

Påskkvällen lade man lika många saltkorn som det fanns personer i gården på fönsterbrädet. Man måste hålla noga reda på vems saltkorn vart och ett var. Om något saltkorn smälte under natten, dog den person för vilken saltkornet var utsatt under året.

¹⁴⁹ Dagarna under påskveckan hade följande namn: mulimåndag, träenätisdag, askonsdag, skärtorsdag, långfredag och påsktisdag.
x träni = trana

184.

Skrock och vickskepelse.

De korna skulle ut på bete första dagen om våren, lade man under fähusströskeln en järnstång, en granrishacka och över dem en lörva. När korna gingo över ströskeln, skulle de vara friska i fötterna hela sommaren. På en goddfart stön ett stycke från fähuset strödde man litet korn, varpå man ledde korna i tur och ordning tre varv kring stöven, innan de köptes vidare.

När vallarna, som varit ute med korna första dagen om våren, kommo hem med kreaturen och började klava in dessa, kommo alla kvinnor och karlar i gården, som så-
kade vara hemma och skötjde över vallarna hjunt vattn. Ju mera de kunde blöta ned vallarna, som spånungs runda, desto mera mjölkade

komma om sommaren.

84. Om ett träd stjälper omkull
i skogen utan att det stormar, skall
någon dö i den gård, till vars skifte
skogen hör.

84. När hunden ylar, väntar det
dödsfall. Från det håll ditåt
hunden ser, skall liket komma.

84. Om brödet faller från brödsbjulan
med den naggade sidan mot
golvet, skall någon dö i stället.

84. Då ett litet barn ställer sig
på alla fyra med huvudet mot
golvet och ser sig mellan benen,
säger man, att det skäddar efter
lik. Det betyder, att någon dö
snart.

85.
G: by, Södra, uppt. eft. A. B. G. f. 1864. Skrocks och viderkepselse.

ny.

När man i en liten dald mellan Södra och Gamla Karleby ser ormar, säger man, att det följande söndag skall komma lik från Södra. Vagnsmannen påstod, att detta alltid slår in.

ny.

Spömmen man, att man förlorar en tand, så dör någon snart i släkten.

ny.

När man klipper fåren före påsk, skall man först klippa framändan sedan bakändan och sist klippes en rand längs ryggen. Trollen ha då inte makt att gå på fåren. (Skippningen bildar något slags kors.)

ny.

Vill man se trollhäringarna påsknatten, skall man sätta sig på ett hus, som är flyttat tre gånger.

G: by, Sika appl. eft. L.D.f. 1864.

86.
Skrock och vidskupelse.

En bondvärdinna ville, att en brudgum skulle taga hennes dotter och inte den brud han tog. Värdiman blev därför förargad och bestöt att trolla brudgummen. På bröllopet såg hon på brudens strumpband, emedan den som gjorde detta sedan hade makt att göra ont åt brudfolket, om han ville, och värdiman hade lust att trolla bruden och brudgummen sjuka. Bruden hade emellertid stark natur, så att hon inte brydde sig om det och inte tog illa vid sig, varför trolldomen inte hade någon verkan på henne. Med brudgummen var det sämre ställt. Han hade svag natur, och då kvinnan läde sin hand på hans axel och sade: "Du har puder på nacken", så bleknade han och

reg.

kände sig svag. Redan andra bröllopsdagen
blev han sjuk och måste till sängs. Sedan
låg han sjuk ett halvt år.

Hustrun gick till prästen, sedan hon
flera gånger sökt hjälp hos läkare och
männen inte blivit bättre av den
medicin de ordinerat. Då prästen
hört, huru sjukdomen uppstått, sade
han endast: "Sådan sol, sådan
bot" (han menade att hustrun frill
skulle få använda trollgubbe.)

En trollgubbe från Lappland
(sådana färdades i bygden ofta för) hade
just varit på besök i byn, där man-
nen låg sjuk, och han var nu på
väg tillbaka till Lappland. På vägen
fick han en inre maning att vända
om. När trollgubben kom tillbaka till
byn, berättade man honom att f.d. brud-
gummen låg för döden och sade, att

my.

188. Skrock och vidskepske.

Det var väl att han kom igen. Trollgubben
blev nu tingad att trolle sjukdomen av den
sjuka. Bastun eldades, och trollgubben
kommenderade hustrun att laga en
badkvast av nio slags ris. När hustrun
hade kvasten färdig, ställde hon den
mot väggen utanför bastun, och där blev
den bortstulen av den slaka kvinnan.

Trollgubben sade, att de fingo binda
en ny kvast hurudan som helst,
när den andra kvasten en gång var
bunden, verkade dess kraft ändå, fast
den var borta. Den sjuke fördes nu
till bastun, där trollgubben badade
honom och läste något tillika, som in-
gen förstod. Den sjuke blev så frisk
i bastun, att han kunde gå in, fast
man burit honom dit.

Trollgubben ville sedan hämnas på
den slaka kvinnan och trolle alla
sjuka i hennes gård genom att "ädra"

189.

180 89
Skrock och vildskapelser.

den sjuke och droppa litet blod i den
slaka kvinnans brunn. Då hade alla i
hermes gård insjuknat. De andra voro
dock ej ense med trollgubben och avstyrde
hämdeakten.

Trollgubben blev så länge i gården, där
han gjort gott, så att alla tröttnade
vid honom. En dag hade gubben gått
över till granngården och låg där på
en bänk och drog sig. Värdisman i
den första gården sade till frigan:
"Den där gubben kunde gärna dra i väg."
"Detta hörde trollgubben, fast han låg
i granngården, och han sade där: 'Int'
ska' de behöva ha mig nå längre.'" Så
drog han i väg till Lappland, och
alla i byn undrade, att han inte
trollade något illa, förrän han for.

100 20.
G: by, Säke, uppl. eft. A.B. f. 1855. Skrock och vildskapelse

ny. Om man påsknatten sätter sig på
ett taket av ett hus, som varit flyttat
tre gånger, får man se sin friare.

ny. Är den första fjäril man får
se om våren vit, så betyder det
frost och dåligt år, men ser man
först en grann fjäril, betyder det
gott år.

ny. Den som ser bara fläskan på
åkeren (glömmar att så ett stycke) har
satt åt sig grav och skall dö
under året.

ny. När man ser ett kornat skall
man böja gå (ej så skyndsamt med
skörden), men när man ser flera
skall man springa.

91.
L:by, Övre Skoplaks, uppl. aft. H. H. p. 1864. Sprock och vidakepelse.

187. När kon halvade, skulle man hölja
över stävan med ett skynke eller bjölen,
då man gick in med första målets
mjölk, emedan det på intet villkor
fick bläsa i mjölken ty då förlorade
man både mjölk och smörtycken.

I stugan skulle mjölken vägas med
ett järnbezman. (Els vägde man
i vardagslag med träbezman det
som skulle vägas.) Mjölken vägdes
endast detta mål, aldrig annars för.

188. Ville man i Härningen få
mycket smör, skulle man väga
kärnan utan att se på bezmanen,
vad den vägde.

189. För att inte trollkärningarna skulle
slippa in och trolla i ladugården, pla-
cerade man en tvärsel av videträ
på dörren. För samma orsaks skull
gjorde man stundom hela låset av videträ.

g: by, Kaustar, uppt. af et gratulationsplakat
af hos sagsemmen T. N.

102 92.
Namsdagsgratulation.
6 4 omkr. 1875.

Nams Dags Önskan,
Till min Älskade Dotter holdd.

Anna Elisabäta,

På hennes Namsdag den 17 Decembris

(Till vänster om ovanstående.)

O tänk nu min dotter när som jag
förest dig, Svärden ett lade att tjena, jag
tänkte uppå dig så hiert innerlig,
du hade då krafter än klana,
var morgon och afton var stund och
Med särade hierta jag tänkte, menut
Hur du skall ha hårdat den dagen till slutt,
Till dess Gud dig krafterna skänkte.

(Till höger om lyckönskan)

Jag råder dig ännu min dotter så här,
Låt värden ei fängsla dit hierta,
Ty dig jag än städse i tankarna bär,
Samt suckar med ångslan och smärta,
Till himmelens Herre som allting förmår,
Han hjälpe ur syndens snara

Ty det mig väl mycket till hiertat nu går,
Gud hjälpe dig snart ur den faran,
(Ovanför korset.)

Nu först så är du Döpt,
Med vattens dyra flod,
Och sen så är du döpt,
Med Jesu dyra blod,
Det må du nu besinna,
Och tänka deruppå,
Gud låter sig än finna,
Om du till honom går
Och ei mer stilla står.

(Under korset.)
Se på Jerus bed och vaka,
när din fot på rosor går,
världens last och präls försaka
tag ditt kors och sök hans spår.

Gifwen till efterminne och arf
af din kära moder.

(Huvudskriften.)

Älskade Dotter nu talar jag till dig,
med några varnande och påmin-
nande trader, jag som har burit
dig under mitt bekymrade hjerter,
Med mycken möda, och framföddt dig,
till världen med otaliga smärtor
och plågor, ja och sedan allt fram-
gent, Med stor omsorg och besvär,
Till lika med Er afledne fader
framdragit dit ~~dit~~ såväl som dess
andra dina systrar, Till dess du
med Guds hjälp kan till den äldre
och kraft att du kunde nära dig,
sielf, då mästade jag lämna dig
utan mit sköte med mycken sorg
och bekymmer, Och låta dig gå ut
i världen att tjena för sin föder
att andra

Ja än vill jag påminna dig,
att jag många gong har burit

Namnsdagsgratulation.
28 Oktbr. 1873.

dig på mina tröta armar, Och ännu dig
vid min moderliga bröst, Samt lagit
så många sömlösa nätter, och tröta stun-
der, Blot för din skuld min kära
dotter, Och dock kan du nu hafva så
härd och otacksam hierta för mig,
Tänker du nu icke att vi har upp-
föddt dig med fattedom, Och iag
har deslikes lärt dig Herrans ord,
samt bedit Gud för dig och dina
syakon, Och ännu dageligen så vill
iag uppsända warma böner, och
djupa sukningar, till honom som är
alla faderlöras Fader, Änkors försvar
och bröst, Att han skall hjälpa dig
igenom detta timliga lifwett, Och
sluteligen göra dig till en himmel-
rikets arfwinge. Ja sådant vil jag
nu göra och har många gonger gjort
det för dig.

196 96.
Naumsdagsgratulation.
Dnr. 1875.

Men män du uppsänder En inda suckan
för mig din kulta Moder till vår barn-
hertige Frälsare som alltid har så stor
medlidsamhet för os arma uslingar,
Nai nai du har aldrig Ennu räkt mig
en medlidkam dotters hand, Det
mästar jag säga, eller bevisat mig
den minsta taksamhet teken, Ja om
du hafwer sedt mig lida nöd eller
brist på wad som helst, så hade
det ei rörl dit stenhärda hjerter,
Du hafwer ei sträkt till det minsta
att mig fast du mången gång nog
hade kunnat göra det, En sådan
kärlek har du för mig, Hur skall
du nu älska Gud, När du ei des
mera älskar din egen Moder, wad
tänker du på Mit barn, , , , , ,

Nu min aldra käraste dotter
säger iag dig, Att iag mästar

197
97.
Söndagsgratulation
4 Dec. 1872.

tydeligen upplekna vad samningens anda
mig ingifver, Men tag det icke till mistycke
fast iag nog härdeligen här tillalar
dig. Ty äfven så beder iag dig om
förlåtelse, Om iag någonsom i oför-
sigtighet för hårdt behandlat dig med
agande, Men också vill iag förlåta
dig af en moders ömhet att vad du
brutit emot mig min älskade
dotter, Blott du vill låta Guds Andas
värkande hand beweka ditt hierta,
Ja sätt ei heller dig så hårdt på
denna jordens förgängliga stoft,
Uttan sträfw efter det målet som
förelagd är, Och sök wisna de ewiga
och oförgängliga skatter som i him-
melen förwarad, Ja Jesus han hjälpe
dig och ware nådig samt låte dig
någong komma dertill att du
kunde få smaka och se huru söt och

Från Huset, oft. en gratulation hos S. B.

99 98.
Namnsdagsgratulation.
Bulkr. 1875.

älsklig Herron är, Ty då kunde jag äfven
finna i dig en huld och trogen dotter
Gud hjälpe dig dertill.

Huset
359

O tänk

Kams O. S. V.

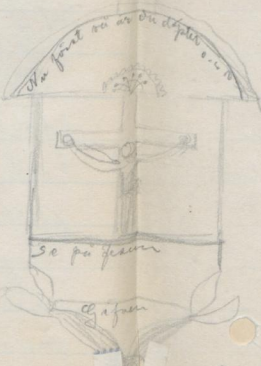
Ty ridet

Fyll min

Anna Eliabata

21 hennes Namnsdag den 17 Mars

Älskade dotter nu talar jag Men mån du
till dig

För ungefär 50 år sedan
av en vår dötters till sin dotter.

